

Historie: 224. Rudolf Křivánek v Paměti národa

Historie

Rudolf Křivánek v Paměti národa

Příběh pamětníka v rámci projektu Příběhy 20. století TV

Rudolf Křivánek (* 1934)

- narozen 14. prosince 1934 ve Svaté Heleně v rumunském Banátu
- dědeček Ferdinand Křivánek st. byl zakladatelem a prvním kazatelem baptistického sboru ve Sv. Heleně
- pamětníkův bratr Josef působil v ilegálním odboji a po skončení druhé světové války se usadil v čs. pohraničí
- otec po roce 1945 zastával funkci starosty Sv. Heleny
- Křivánkovi měli být v roce 1951 deportováni do oblasti zvané Bărăgan
- rodina trpěla perzekucí v souvislosti se zakládáním kolektivního zemědělství
- pamětník čelil fyzickému napadení a absolvoval výslech tajnou policií Securitate
- rodina kvůli perzekuci v 60. letech požádala o vystěhování do Československa
- od roku 1963 žije pamětník se svou rodinou v Chebu
- v roce 2024 oslaví 90. narozeniny

Podívejte se na mé dlaně, ty jizvy mi připomínají kolektivizaci.

Do zahrady rolníka Křivánka vpadli funkcionáři z místního výboru. Nešlo o obvyklé řeči o vstupu do jednotného zemědělského družstva, tentokrát si přišli pro syna Rudolfa. Během chvíle se strhla mela,

při níž mladík utrpěl zranění sekerou a pilou. Nevyrovnanému boji přihlížela matka i obě jeho děti.

Následně ho odvedli z ulice na místní výbor, kde byl podroben dalším útokům: zasadili mu několik ran pěstí do břicha, svázali ho a odvezli do sousední vsi Coronini. Tam už si s ním poradila tajná státní policie Securitate. Jeho únos se nestal náhodou, byl součástí děsivé strategie zastrašování, které mělo za cíl umlčet jakýkoliv odpor vůči kolektivnímu hospodaření.

„Táta dal pak všechna pole do družstva, rodiče si vyžádali pas a odstěhovali se do Československa. Pole zůstala v družstvu a jsou tam dodnes, i když družstvo není. Všechno nám vzali a já na to nechtěl nikdy vzpomínat,“ vypráví Rudolf Křivánek.

Vězněný Józka vážil jen čtyřicet pět kilo

Rudolf Křivánek se narodil 14. prosince 1934 v české vesnici Svatá Helena v rumunském Banátu do rodiny poválečného starosty obce a rolníka Ferdinanda Křivánka ml. a jeho ženy Kateřiny.

Ve skromném domě s hospodářstvím, který stál na dolním konci Englicka v ulici Na Brnici na kraji vesnice nad potokem, se pod jednou střechou těsnaly celé tři generace Křivánkových, protože kromě Rudolfovy starší bratry a rodičů tu s nimi žili také prarodiče.

Už od roku 1921 se v jejich domě scházeli baptisté k bohoslužbám, poněvadž Rudolfův dědeček [Ferdinand Křivánek st.](#) byl zakladatelem a prvním kazatelem baptistického sboru ve Svaté Heleně.

Po vypuknutí druhé světové války Rumunsko bojovalo po boku Třetí říše a účastnilo se německého postupu jižním územím Sovětského svazu a bitvy u Stalingradu. Do armády povinně narukovala i řada mužů z českých vesnic rumunského Banátu, včetně Rudolfova bratra Karla.

Další z bratrů Josef před mobilizací utekl do sousední Jugoslávie. „Obelstili ho nějací Srbáci, kteří Józku zavřeli. Pak mu nabídli, jestli chce být zavřený, nebo u partyzánů. Dal se tak k odboji, ale nacisti celou skupinu pochytili a odvezli je do Bulharska. Nedostával tam žádné jídlo, a když je převezli do Německa, osmnáctiletý Józka měl jen 45 kilo,“ líčí pamětník kalvárii svého bratra Josefa, který se po skončení války usadil v Československu. Obratem dal vědět svým bratrům, aby se přidali, a v roce 1947 odjeli v hromadných transportech do Čech.

Po převratu úřadoval předseda Mlejnek a začala msta

Československá vláda měla v poválečné době velký zájem o návrat krajanů ze zahraničí, kteří by osídlili pohraničí, jehož některé části se odsunem Němců vylidnily. Zorganizovaly se tak náboje pro návrat banátských Čechů.

V roce 1947 opustili Svatou Helenu první obyvatelé, jednalo se hlavně o mladé rodiny, za jejichž odchodem stála chudoba, nedostatek pracovních příležitostí nebo touha po jiném způsobu života. Počet obyvatel Svaté Heleny se v letech reemigrace snížil až o polovinu, což byl ze všech českých vesnic v Banátu největší úbytek.

Odchodu synů a sousedů musel přihlížet i pamětníkův otec Ferdinand Křivánek ml., který se stal poválečným starostou obce, v níž měl nemalé zásluhy na jejím rozvoji.

Po převzetí moci komunisty se předsedou výboru stal Josef Mlejnek, jenž v roce 1951 ukázal na rodinné příslušníky Klepáčkových a Kovaříkových a s pomocí vojska je nemilosrdně vystěhoval z vesnice.

„U obecního domu stával neúhledný kamenný svah, který táta přestavěl na park a také nechal opravit cesty. Ale pak se mu mstili, hlavně Mlejnek, který po tátovi nastoupil. Když sebrali rodiny do Bărăganu, byl první, který si od Klepáčků odvedl dobytek,“ vzpomíná pamětník.

Nevypukla válka, to začala deportace do Bărăganu

Po roztržce mezi komunistickými vůdci Stalinem a Titem, vyvolané odlišnými pohledy na ekonomický a politický vývoj ve vznikajícím východním bloku, došlo v červnu 1948 k vyloučení Jugoslávie z Kominformy, čímž vzrostlo napětí mezi Jugoslávií a prosovětským Rumunskem.

Vedení země následně vypracovalo plán na vyčištění pohraniční oblasti od politicky nespolehlivých obyvatel. Kapitalisté a další odpůrci komunismu, takzvaní třídní nepřátelé, měli být zneškodněni prostřednictvím deportace. Současně si rumunské vedení kladlo za cíl zlomit odpor proti nadcházející kolektivizaci zemědělství v Rumunsku, zvýšit počet obyvatel řídké osídlených oblastí Bărăganu a nevyužitou stepní půdu získat pro zemědělské potřeby.

V červnu 1951 pohraniční oddíly uzavřely 25kilometrové hraniční pásmo, které již nikdo nesměl opustit. V jižním Banátu začaly deportace 16. června 1951 a provádělo je 10 000 vojáků a příslušníků milice. Aby bylo zabráněno nepokojům, rozšířila se fáma, že se chystá válka.

„Den předtím jsme se s bratrem účastnili baptistického křtu v Nové Moldavě. Když jsme ráno přijeli do města, nic zvláštního jsme nezpозorovali. Ale odpoledne už po Nové Moldavě jezdila sem a tam spousta prázdných nákladních aut a my si mysleli, že vypukla válka, o které se mluvilo. Vrátili jsme se domů na Helenu a dalšího rána byly rodiny vystěhovány,“ vybavuje si události z dnů spojených s deportací obyvatel Banátu do Bărăganu.

Křivánkovi se stali dalšími na pořadníku

V rovinaté krajině východně od Bukurešti uvěznila Komunistická strana Rumunska v roce 1951 více než 40 000 obyvatel z rumunsko-jugoslávského pohraničí a vysídlení se nevyhnulo ani banátským Čechům. Z obcí Eibentál, Gerník a Svatá Helena bylo násilně vystěhováno několik rodin včetně širšího příbuzenstva. Bez jakéhokoliv předchozího varování musely z hodiny na hodinu opustit své domovy.

Za přítomnosti vojenské čety a příslušníků milicí začala deportace ve Svaté Heleně 17. června 1951. Celá akce probíhala velmi rychle podle předem vypracovaných jmenných seznamů.

„Ráno jsem vstal a měl jsem jít naproti přes cestu podojit naše ovce a kozy. Ale venku hlídkoval voják, který mě zahnal zpátky domů. Nepustil mě ke zvěři. Když zašel za roh, přeběhl jsem ulici a přeskočil plot. V osm nebo v devět ráno potřebovali odvézt Kovaříkovi, kteří bydleli kousek od nás, a táta jim půjčil vůz. Pak je odvezli za Coronini, kam přijela nákladní auta a odvezla je na nádraží do Oršavy. Ten den už se nepracovalo a nešlo se ani na pole. Nikdo nevěděl, co bude následovat,“ popisuje pamětník.

Desideriu Gecse v knize *Historie českých komunit v Rumunsku* uvádí, že 18. června 1951 oznámila radnice v Coronini rodině bývalého starosty Ferdinanda Křivánka, aby se připravila na deportaci, nakonec však byla ve Svaté Heleně ponechána.

„Táta dvakrát týdně psal do Bukurešti, aby nás nevedli jako kulaky. Měli jsme asi 30 jochů (17 ha), ale všechno to byly louky, protože u nás byla špatná půda páté kategorie. Nepřipadalo v úvahu, že by někdo z nás byl kulak. Pak nám přišlo vyrozumění, že ze seznamu nás vymazali a nedeportovali, na rozdíl od Klepáčkových a Kovaříkových.“

Vesnici strážili před titovci

V nelidských podmínkách deportované rodiny strávily bezmála pět let, do svých domovů na Svatou Helenu se navracely až v roce 1956 a svá hospodářství našly rozkradená a zpustlá. Po celou dobu se místní báli i o svůj osud, aby sami neskončili v Bărăganu.

Napětí a strach rumunského obyvatelstva silně přizivovala nenávisťná informačně-propagandistická kampaň probíhající na mezinárodním poli, kdy Sovětský svaz vedl spor Východního bloku proti Jugoslávii, jejíž hranice sahala k protějšmu břehu Dunaje, který byl od Svaté Heleny na dohled. Před případným útokem vedeným titovci se proto ve Svaté Heleně držela stráž, kterou tvořili místní muži.

„I já hlídal před Američany a zrádci, aby nezapálili ves. Pamatuji, jak jsem měl fenku a uvázal si ji k noze, lehl si na deku a že budu spát, protože přes den se dělalo na polích a člověk byl unavený. Jednou mě takhle nachytl strážník, ale namísto pokuty jsem hlídal dvě noci po sobě,“ vzpomíná Rudolf Křivánek.

Zranili mě sekerou, svázali, udeřili mě pěstí a odvezli na výslech

Kolektivizace zemědělství dorazila v plné síle i do Svaté Heleny a prakticky se nelišila od toho, jakým způsobem probíhala na československém venkově po roce 1948. Ve druhé polovině 50. let 20. století byl ve Svaté Heleně učiněn pokus o založení jednotného zemědělského družstva, který ztroskotal po necelých dvou letech. Než k založení družstva došlo, hospodáři čelili nátlaku komunistů. Časté byly i domovní kontroly, jestli nezatajují zásoby.

Ke Křivánkovým dříve opakovaně zavítala delegace komunistů, až jednou přišla zadržet i jejich syna Rudolfa. I přes značnou převahu si komunisté museli povolát další posily, neboť svedený boj se ze zahrady přesunul do vnitřních prostor domu Křivánkových. Přesile a zápolení musely přihlížet i Rudolfovy děti a také matka, kterou jeden z mužů povalil na zem ve chvíli, kdy v náručí držela dvouletého chlapce.

„Vtom se tam objevil policista a odvedli mě na stráž, do obecního domu ve Svaté Heleně,“ vypráví zadržený Rudolf Křivánek. „Tekla mi krev z rukou a nic se neošetřovalo. Svázali mě, jeden z nich mi dal několikrát pěstí do břicha a pak mě odvezli do Coronini.“

Do obličeje mi pálila pětistovka žárovka a pak mě zavřeli do sklepa

V sousední rumunské vesnici Coronini následoval výslech. „Byl jsem tam asi do 11 hodin do večera a pak přijela Securitate, která mě vyšetřovala do tří do rána. Posadili mě jako vy dnes a namířili na mě lampu, do obličeje mi pálila pětistovka žárovka. Jeden z mužů na mě spustil, že vojsko už obsadilo celou vesnici, tak ať se honem rozmluvím, nebo že budou lítat stoličky (zuby) po stropě. Pak mě zavřeli do sklepa, hodili deku a odjeli.“

Na svobodu propustili Rudolfa Křivánka druhého dne. Dožadoval se lékařského ošetření, v čemž mu příslušník nevyhověl a posléze ho zavezl domů k rodičům. Ani tady mu nebyla poskytnuta zdravotní pomoc a do celé události se rázně vložil jeho otec Ferdinand.

„Táta si vzal advokáta, protože to musel dát k soudu, jinak hrozilo, že by mě zavřeli. Advokát mě odvezl do Orșavy do nemocnice, kde mě ošetřili. Z okresu vyhodili toho muže, co povalil matku

s mým synem a vyšetřovatel z Coronini dostal pokutu 2 500 lei,“ líčí pamětník.

Snažil jsem se zapomenout

Pronásledování komunisty rodinu Křivánkových přesvědčilo k odchodu ze Svaté Heleny. Po děsivém incidentu, spunktovaném fanatiky místní komunistické buňky, se Rudolfovi rodiče Křivánkovi vzdali svých polností, požádali o vystěhovalecký pas a na počátku 60. let odešli za svými potomky do Československa.

O několik let později, v září roku 1963, je následoval i Rudolf se svou rodinou. Úřady mu povolily vystěhovat se za zbylými rodinnými příslušníky. Vyřídit všechny potřebné formality ale nebylo nic snadného.

„Bylo předem určeno, přes jaké přechody můžeme vycestovat. Měl jsem vystěhovalecký pas a zbavili mě rumunského občanství. Dokud jsme stáli na hranicích, neměli jsme nic jistého a mohli nás zastavit. Jakmile jsme hranice překročili, věděl jsem, že nás nic nezastaví.“

Jejich cesta vedla rovnou na západ Čech, kde už desítky let žili jeho bratři, krátce rodiče a hojně zastoupená se tu nalézala také komunita banátských Čechů. Nejdříve sice bydleli u svých rodičů, ale v příštích letech si mohli pořídit dům a získali i československé občanství.

„Snažil jsem se zapomenout na to, co bylo. Rodiče tu žili spokojeně až do smrti. Táta se dožil 76 let a matka 77 let. Nikdo z nás si nemohl naříkat. My, co jsme odešli z Heleny, říkáme ‚Helena ne-svatá‘,“ zakončuje pamětník své vyprávění.

Rostislav Šíma

[Paměť národa](#)

Na stránkách [Paměti národa](#) jsou unikátní fotografie rodiny pamětníka a ukázky videa s jeho vyprávěním. Po přihlášení dostanete přístup k celému vyprávění včetně úplných videí.

© Všechna práva vycházejí z práv projektu: [Příběhy 20. století TV](#)